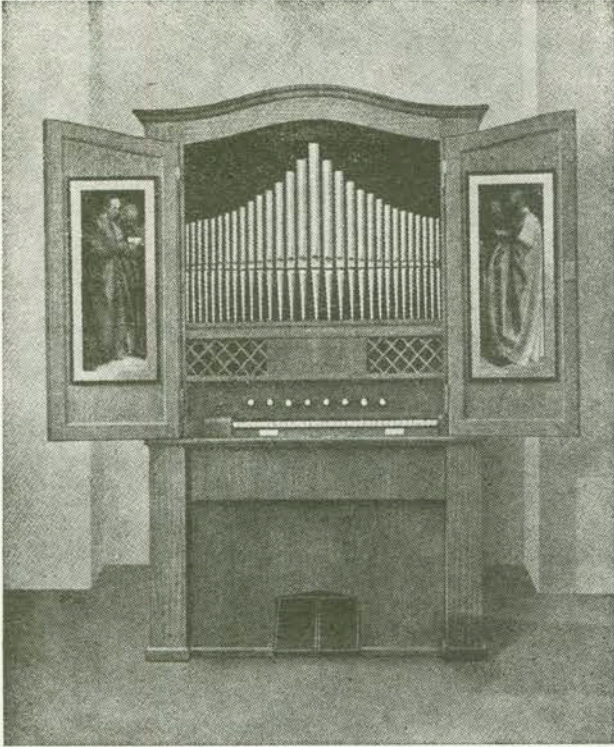

Pravo stanje svete glazbe

Tvrtka Walcker poznata je kod nas po svojim orguljama u zagrebačkoj katedrali i orguljama u Domu sindikata u Beogradu. Iz bogatog proizvodnog repertoara te graditeljske kuće donosimo jedan pozitiv, koji kao da je namijenjen oratoriju ili kapelici.

Dispozicija:

Gedackt	8'
Rohrflöte	4'
Prinzipal	2'
Mixtur	2-3fach

Zbog finansijskih ograničenja (= skromna sredstva kojima raspolaže »Sveta Cecilija«) nismo mogli proširiti izbor graditelja pozitivna i tako pružiti čitateljima opširniji uvid o raznim oblicima tog instrumenta. Nadamo da se je ovo dovoljno za naše prilike i naše potrebe.

Savjetujemo gg. župnicima neka se okane kupovine starih (i dotrajalih) harmonijuma te neka čekaju strpljivo (i naravno, da pripreme gotov novac), dok ne budu mogli nabaviti jedan pozitiv za svoju crkvu. Pozitiv je instrumenat kome pripada budućnost, on je uistinu »organum novum!«

U zadnjem broju »Sv. Cecilije« obećali smo donijeti predavanja održana prošlog proljeća na međunarodnom simpoziju o crkvenoj glazbi u Salzburgu. Objavljujući prvo predavanje koje je održao Flatten Dr Heinrich, sveučilišni profesor iz Kölna, počinjemo izvršavati svoje obećanje. Naslov predavanja je bio: »Pravno stanje svete glazbe.«

Prije samog predavanja dr Overath, vođa i duša gore spomenutog simpozija napravio je mali uvod. Započeo je izjavom francuskog filozofa Gabrijela Marcela o Salzburškim igrama iz 1965. godine: »GLAZBA JE DOMOVINA DUŠE«. Zatim je nastavio: »U našem svijetu, u kojem praktički živimo bez domovine, važno je da tu duševnu domovinu ljubimo, branimo i spasimo u vrijeme nestajanja duhovnih vrednota. Kardinal Faulhaber je rekao: »NAS GLAZBENI RAD SLUŽI KULTURI DUŠE, A TIM I DUŠI SVAKE KULTURE«. Ako tražim naše stanovište u ovom uzburkanom vremenu, onda ću navesti riječi biskupa Michaela Seiler-a: »AKO SVOJU DESNU RUKU DRŽIS NA STAROM, A LIJEVU NA UVOĐENJU NOVOG, POKLONI SVOJE SRCE ONOM STO JE VAŽNO I ISTINITO: STAROM KOJE SE U NOVOM OBNAVLJA I NOVOM KOJE U SEBI ČUVA STARU LJEPOTU«. Ove riječi neka budu sadržaj našeg savjetovanja.«

Nedavno je njemačka televizija donijela kulturno-kritičku studiju »Raspad rimske tradicije u katoličkoj crkvi« od Reinharda Rapala. Početak pokazuje dva oblika mise kao dvije protivnosti: najprije jedan biskup drži misu u »baroknom stilu« s gregorijanskim pjevanjem, a odmah iza toga nagla promjena: misa salezijanca Luthea u radničkoj baraci. U baraci je sve jednostavno: oltar — stol, svećenik se čak ni po odijelu ne razlikuje od drugih. On čita Evanđelje, slijedi zajednička diskusija, svećenik izgovara riječi pretvorbe nad kruhom i vinom; ništa od numinoznog, što »uzdiže«. Televizija je to nazvala »Diskussionsmesse«, ali bez liturgije. Razlika obiju misa imala je zadaću da provocira.

Misa sa dosadašnjim obredima i pjevanjem, stvarana kroz vjekove, ima namjeru pomoći da se lakše uđe u sredinu misterija. Čudno da se mnogi pa i svećenici odriču tih oblika i ondje gdje to nije nužno, gdje se može gajiti lijepi kult i pjevanje. To je jednostavno izgonjenje kulture koju je crkva stvorila, a to znači *izlazak crkve iz kulture*. Na koncu spomenute televizijske emisije prikazuje se audijencija kod Pavla VI: latinska misa, tisuće ljudi pjeva »credo in Ecclesiam catholicam et apostolicam«. Zalosno je ako katolici ne mogu zajednički pjevati Credo! Uskoro će latinski postati jezik koji nitko ne pozna i glazba (gregorijansko pjevanje) koju nitko ne pjeva. »Consociatio internationalis musicae sacrae« ovdje u Salzburgu, gradu koji na lijepi način ujedinjuje vjeru i kulturu, treba nam otvoriti oči pred opasnošću koja nam prijete. Nestanak svete glazbe opasnost je i za kulturu koju se isplati braniti i prenijeti je kroz slijepu sadašnjost u otvorenu budućnost.

— Analiza pravnog stanja svete glazbe-crkvene
— norme o sv. glazbi

Može se postaviti pitanje da li sveta glazba u pojedinim zemljama odgovara crkvenim normama:

- a) dokumentima II Vatikanskog Sabora,
- b) provođenju dekreta Vatikanskog Sabora,
- c) novom Redu mise.

a) Liturgijska konstitucija Vatikanskog sabora naglašava da je najvažnije aktivno sudjelovanje svih vjernika. To traži i bit liturgije. To je kriterij za sve oblike — obrede i pjevanje: *da svi vjernici aktivno sudjeluju. Kako se to tumači?* Ide se od pretpostavke da je nemoguće aktivno sudjelovati kod gregorijanskog i polifonog pjevanja. Naprotiv, tko poznaje ljudsku narav, zna da može postojati »actio« iako nedostaje izvanjsko sudjelovanje. Tko će zanijekati »actio« učenjaku koji razmišlja za stolom i napiše samo jednu rečenicu. Biti tih, povući se u sebe, može biti »actio«; kad slušamo »Muku po Mateju« od J. S. Bacha ne radimo ništa izvanjskoga; »elevatio mentis ad Deum« u misi (s pjevanjem ili svećanoj misi) ne mora biti posljedica izvanjskog čina vjernika, ali treba da bude nutarnje sudjelovanje duše i srca (actuosa participatio). Cilj je prijeći od šutećeg k aktivnom i vanjskom.

Drugi Vatikanski sabor priznaje svetoj glazbi veliku ulogu, uzdiže je iznad drugih kulturnih vrednota (»Crkva smatra gregorijansko pjevanje vlastitim rimskoj liturgiji; ono dakle u liturgijskim činima, uz jednake uvjete, ima prvo mjesto. Druge se vrste glazbe, osobito polifonija, nikako ne isključuju iz bogoslužja, samo ako odgovaraju duhu liturgijskog čina prema čl. 30. — Konstitucija o sv. liturgiji, čl. 116.). Sveta glazba je govorna i pjevana riječ, bitni sastavni dio vjerskog slavlja. Najviša je forma liturgijskog čina kad se pjeva uz sudjelovanje puka. Vjersko pučko pjevanje treba gajiti — posebno u misijskim pokrajinama. Zaključujući misao sabora ddr Heinrich je rekao: »Korak do gregorijanskog pjevanja desno je polifonijska glazba, lijevo pučko pjevanje.

b) O provođenju saborskih odredaba govore četiri instrukcije. Tri su se pojavile odmah iza Sabora. Prve dvije su izašle 1964. g., treća 1967, četvrta 1970. Previše bi bilo o svima govoriti. Navesti ću samo bitne točke. Sve ostaju na pravnim točkama Sabora. Ipak se može zapaziti izvjesno udaljavanje od latinskog obreda.

Prva instrukcija. Govori se o dužnosti pjevanja gregorijanskih napjeva. I vjernici treba da pjevaju gregorijanske napjeve na latinskom jeziku. Br. 42. govori o upotrebi novih melodija za liturgijske tekstove na narodnom jeziku koje biskup mora odobriti. Melodiju za »Pater noster« mora odobriti Biskupska konferencija.

Instrukcija iz 1967. govori o »missa in cantu« kao najljepšem obliku. I ovdje je glavni motiv »actuosa participatio«, unutaranja i vanjska. Na prvom mjestu mora biti nutarnje sudjelovanje. Da bi se moglo ostvariti i vanjsko sudjelovanje, osobito se preporuča responzorijalno pjevanje puka. Ne smije se radi polifonog pjevanja potpuno isključiti sudjelovanje puka. Puk treba sudjelovati »quantum fieri potest«. Ista instrukcija govori o kanonu na narodnom jeziku i o tom da se kanon moli na glas.

Instrukcija iz 1970. zabranjuje samovoljno eksperimentiranje sa liturgijom. Kao da je prošlo vrijeme probanja. Euharistija mora biti »signum unitatis et vinculum caritatis«. Kod mise se mogu upotrebljavati samo odobrene knjige. Biskupska konferencija će se brinuti da se upotrebljava samo ona glazba i oni instrumenti koji odgovaraju svetosti liturgijske glazbe. Stablo koje je čovjek posadio i obrezao treba pustiti da u miru raste. Tako i liturgiju treba pustiti da u miru zrije.

c) Novi Red mise stupa na snagu za cijelu crkvu prvom nedjeljom Adventa 1971. Dvije godine prije toga izišao je misal koji se smije upotrebljavati. Novim redom mise uvedene su promjene liturgijskog vremena. S tim otpadaju i liturgijski napjevi tog vremena. CIMS treba spasiti to pjevanje prebacujući ga na druge nedjelje. U br. 26. dopušta se mogućnost uzeti bilo koji tekst umjesto predviđenog, samo uz uvjet da taj odgovara. Tako se može postupiti s antifonama, ali samo uz odobrenje Sv. stolice.

Pitanje nepromjenljivih dijelova mise. »Slavu« bi trebali svi pjevati (po mogućnosti) ili naizmjenice zbor i puk. »Svet« je posebno pitanje. Br. 55. traži da ga pjevaju svi, što bi značilo da se ne može pjevati polifono, osim u koncertnoj dvorani. Bila bi to velika šteta. Izgleda da je tu krivo preveden izraz »praestat«. Taj izraz može značiti samo »dostojnije je«, »bolje je«, a ne »mora«. Osim toga postavlja se pitanje kako shvatiti »Svet«, kao aklamaciju (tada ga moraju pjevati ili recitirati svi vjernici) ili kao himan. CIMS mora tražiti od Sv. stolice promjenu ove norme.

Završavajući predavanje ddr Heinrich je rekao: »Još se jednom vraćam televizijskoj studiji o kojoj smo na početku govorili. Oko Pape tisuće vjernika raznih narodnosti i jezika, a ipak jedno srce, jedan jezik — u gregorijanskom koralnom pjevanju. Bilo bi šteta da nestane. Što koriste norme, ako blago, na kojem nam drugi zavide i koje predstavlja kulturnu i religioznu vrijednost, bude kao teret bačeno preko ograde broda u more. Bez osobnog zalaganja (oko spasavanja) neće to ići, neće biti ništa očuvano, bez obzira što se to skoro dvije tisuće godina pjevalo.«

Napomena: Nakon ovog predavanja jednoglasno je usvojen prijedlog da se pošalje rezolucija Sv. stolici da se »Svet« shvati kao himan, a ne kao aklamacija; tj. da se »Svet« može pjevati i polifono.

Priradio: Stjepan Petrušić — Sarajevo